

Violència/Conflictes/Guerres

1

Objectius específics

- ♦ Analitzar el fenomen de la guerra, com contraposició a la pau
- ♦ Conèixer els conceptes violència, conflicte i guerra
- ♦ Fomentar els valors de pau i no violència, així com acceptació de la diversitat

Introducció

L'actualitat internacional plena de conflictes

Cada dia, quan fem una ullada a qualsevol mitjà de comunicació, ja sigui premsa escrita o mitjà audiovisual, podem llegir o veure imatges sobre conflictes bèl·lics que tenen lloc en alguna part del nostre planeta. Aquest fet, per habitual, ja no ens sorprèn. La nostra societat s'ha acostumat al degoteig d'informació sobre guerres, conflictes, terrorisme, en definitiva, violència de tot tipus. La majoria d'aquestes informacions després d'uns dies de ser objecte de titulars deixen d'interessar i cauen en l'oblit, sense que això signifiqui que s'han resolt.

Com a tema de "Fitxes de tutories" sovint parlem sobre la pau, però donada la freqüència amb què es produeix en alguns països i al fet que es repeteix al llarg de la història, també és interessant parlar sobre la guerra.

Creiem que és important analitzar els conceptes de violència, conflicte i guerra perquè una de les primeres definicions que trobem sobre la pau en els diccionaris, sol ser: "estat o circumstància de no guerra en un país o amb altres persones". Així, doncs, analitzar el concepte de *guerra* ens permetrà assimilar i conèixer el concepte de *pau*.

Davant de tanta guerra televisada, narrada a la premsa i descrita a les pel·lícules, és necessari plantejar-se'n les causes. L'home és violent per naturalesa o la violència humana és cultural? Nombrosos estudis han debatut sobre el tema i les conclusions no són determinants, així, doncs, intentarem aclarir conceptes perquè cadascú pugui treure'n les seves pròpies conclusions.

Els conceptes: conflicte, violència i guerra

Històricament hem entès el conflicte com un fet violent, com a sinònim de conducta violenta que generalment condueix a la guerra. El diccionari, no obstant, defineix el *conflicte* com a "oposició o antagonisme entre persones o coses", definició que no comporta per ella mateixa cap violència. Per tant, hem d'entendre el conflicte com a una situació de desacord entre dos o més persones que no condueix de manera determinant a l'agressió ni contra un altre ni contra un mateix.

Violència/Conflictes/Guerres / 2

La nostra cultura ha tingut i té una inequívoca relació negativa amb el conflicte. Aquesta lectura negativa condiona inevitablement el procés educatiu. Però hem de tenir en compte que el conflicte forma part de la vida i afecta tots els àmbits de la nostra existència.

Per tant, no podem pretendre que l'educació transcorri sense conflictes, ni que necessàriament resulti negativa en si mateixa. Conseqüentment, ens hem d'ocupar del significat que té, de les causes que el provoquen, dels elements que el conformen, de les estratègies més adequades per a una resolució positiva.

Vicenç Fisas Armengol afirma, en el BESF núm. 11, que el conflicte no és negatiu, sinó necessari i, a més, inevitable, però hem d'entendre que hi ha altres maneres d'afrontar-lo i no estem preparats per això.

Sobre el terme *violència*, les definicions que podem trobar solen ser més coincidents. Es defineix la *violència* com aquella acció que suposa una agressió física o moral. Luis Mª Cifuentes, en el llibre *Para educar contra la violència*, ens diu que *violència* és l'ús de la força i la coacció física per part d'una persona amb la intenció d'obligar a una altra a realitzar una determinada acció. Per què una acció es consideri violenta s'ha d'exercir un alt grau de coacció sobre l'altra persona. Aquesta definició no inclou la violència psíquica que, sens dubte, existeix en la nostra societat entre les persones i, fins i tot, entre els pobles, encara que detectar-la resulti més difícil.

Com hem dit abans és normal observar en els mitjans de comunicació notícies sobre fets violents: successos violents entre persones d'una mateixa família (violència domèstica), violència a les escoles, actes delictius a les ciutats, accions terroristes, agressions a immigrants, violència entre països. Tot aquest panorama ens porta a pensar que la societat actual és molt violenta i, fins i tot, ens atreviríem a dir que més violenta que abans. Per poder precisar sense errors aquesta percepció hauríem de basar-nos en dades objectives com el nombre de delictes jutjats, el nombre de persones empresonades a causa d'actes violents, etc. Malgrat que no disposem d'aquestes dades, el que sí podem concloure és que en la societat actual es donen molt més actes violents que en el passat, entenent per actes violents aquells que constitueixen un delictes, és a dir, que violen alguna llei jurídica.

Finalment, mostrarem una classificació dels tipus de violència que ens portarà al concepte de guerra.

Distingim tres tipologies d'actes violents: violència impersonal (tumults, assalts, avalots); violència personal individual o en petits grups (delinqüència); violència personal organitzada. Aquesta darrera podem classificar-la, segons qui l'organitzi, en grups autogestionats (màfia, terrorisme), gestada per l'estat (dictadura, genocidi) i violència entre estats o nacions (guerra).

Violència/Conflictes/Guerres / 3

El terme *guerra* és molt específic, ja que, en general, designa qualsevol lluita armada entre dos o més grups o estats. Amb tot, segons el Dret Internacional, una guerra és el conflicte armat continuat entre dos estats, els quals han decidit proclamar la declaració de guerra entre ells, previ trencament de les relacions diplomàtiques.

Dades

- Cada 50 segons, hi ha una mort en el món.
- Cada 2 segons, un ferit a causa de la violència, accidental o intencionada.
- Tres milions i mig de morts a l'any. (El 25% en accidents de carretera).
- Nova York, cada any: 2.300 homicidis, 3.250 violacions, 78.000 robatoris.
- Estats Units: anualment, 35.000.000 actes criminals. Un assassinat cada 14 minuts, 22.000 per any. 33 violacions amb pistola al dia. 1.100 atracaments cada 24 hores.

De violència, n'hi ha de molts tipus: violència política, violència de carrer, violència domèstica, violència esportiva, accidents...

Abusos contra la llibertat sexual

De totes les classes de violència – suïcidis, assassinats, atracaments o violacions - l'abús infantil és considerat per l'OMS com el més greu.

- Estats Units: un 20% de dones i un 7% d'homes van ser violentats sexualment durant la seva infantesa, generalment per un familiar.

Mentre que la taxa mundial de morts per malalties infeccioses és de 17 per cada 100.000 habitants, en el cas de les dones arriba fins a 100 a causa de la violència.

- Espanya: 4.000 delictes anuals contra la llibertat sexual. La meitat són violacions.
- Espanya: 200.000 dones agredides a casa seva. Només el 10% dels casos arriben als jutjats: uns 15.000 cada any (al voltant de 100 tenen com a conseqüència la mort de la víctima).

Violència televisiva

- En una setmana, TVE ha emès 870 escenes violentes. Els continguts del 30% dels telenotícies són escenes de violència.
- Un jove de 15 anys ha vist a la televisió una mitjana de 15.000 homicidis.

Activitats ESO

1. Llegiu el següent text de Bertolt Brecht i doneu-ne la vostra opinió.

MI HERMANO ERA AVIADOR

Mi hermano era aviador,
un día recibió un aviso
hizo las maletas
y se marchó hacia el sur.

Mi hermano es un conquistador
le falta espacio a nuestro pueblo,
y ganar tierras ha sido siempre
nuestro sueño más antiguo.

El espacio que mi hermano ha ganado
está en la Sierra de Guadarrama.
Tiene un metro ochenta de largo
Y de fondo un metro cincuenta.

- I. Valoreu les conseqüències de la violència i de la guerra. Intenteu classificar-les en positives i negatives.
 - II. Busqueu la bibliografia de Bertolt Brecht. Vegeu en quin context històric se situa; quin conflicte o quina guerra van poder influir en la seva obra.
2. Busqueu una notícia on algun polític justifiqui una guerra o conflicte armat. Cerqueu informació sobre aquest conflicte o aquesta guerra i amb la informació obtinguda inicieu un debat. Per portar-lo a terme dividiu la classe en tres grups: un haurà d'argumentar a favor de la guerra, un altre en contra i un tercer seran els periodistes encarregats de fer preguntes a cada un dels bàndols.

Violència/Conflictes/Guerres / 5

3. Per fer la següent activitat necessitareu plànols o guies de la vostra ciutat. Observeu els monuments i els carrers. Anoteu tots aquells que rememorin noms de batalles o de persones que han tingut relació amb alguna guerra de manera directa o indirecta. Anoteu, també, aquelles persones o fets que tinguin relació amb la pau. Compareu les dues llistes. A quines conclusions podeu arribar?
4. Podeu fer una activitat semblant a l'anterior però analitzant pintures o quadres que descriguin motius de guerra o pau.
5. Feu dos murals amb notícies aparegudes a la premsa durant un mes. Un dels murals ha de recollir notícies sobre fets violents o de guerra i l'altre sobre fets relacionats amb la pau. Amb la finalitat que tots hi pugueu participar, podeu distribuir-vos els dies del mes, d'aquesta manera, sempre hi haurà algú que reculli les notícies.

Activitats BATXILLERAT

1. Llegiu el text següent:

**M'agradaria tornar a casa.
Jacob. Sudan.**

A la meva ciutat, al sud de Sudan, hi havia lluites arreu. No hi havia escola i jo passava el dia tenint cura dels animals. Durant molt de temps vaig somniar escapar a un lloc on no hi hagués guerra, on pogués anar a l'escola una altra vegada, on hi hagués menjar i no bombes. Molta gent marxava. Jo li preguntava al meu pare, i nosaltres no podem marxar? Però ell deia que era massa perillós. Molta gent s'estava morint pel camí de gana i set.

Quan la veïna del costat va marxar amb els seus dos fills, vaig decidir que era el moment de fer-ho jo també. Me'n vaig anar sense dir res a ningú, ni al meu pare. El primer dia no vaig menjar, solament vaig córrer. La primera nit la vaig passar en un arbre perquè tenia por dels animals, però no vaig poder dormir. L'endemà em vaig trobar la veïna i em va dir que podia anar amb ells. Vam caminar durant dies. En un lloc on hi havia mines, en va esclatar una i va matar una persona. Vam tenir molta por i tothom va començar a córrer. Hi havia sang per tot arreu. No teníem menjar i vam començar a alimentar-nos amb fulles. La gran majoria estàvem malalts. Al cap de deu dies la gent va començar a morir-se.

Després de setmanes de caminar i passar gana, vam arribar a un camp de refugiats a Etiòpia. Aquest és el lloc amb el qual somniava. Ara vaig a escola. Tenim queviures i medicaments. Però quant sento els avions, recordo el meu pare i els meus germans al poble i em poso trist. No sé quan els veuré. M'agradaria poder tornar a casa.

Històries reals.
Ningú n'està exclòs. © Unicef

Què en penses?

- Per què volia marxar el Jacob?
- Per què no volia marxar el seu pare?
- Escriu la història de Jacob com un article de diari, fent campanya contra la guerra i els efectes sobre els infants. També pots fer servir les frases i els fets d'aquesta història.

2. Organitzacions humanitàries

La Federació, les Societats Nacionals i el Comitè Internacional de la Creu Roja formen junts el Moviment Internacional de la Creu Roja i de la Mitja Lluna Roja.

- Respon quins són els seus principis fonamentals i les seves missions.
- Investiga i relata alguna de les activitats del Comitè Internacional de la Creu Roja i una altra de la Federació.
- Per què s'utilitzen els noms de Creu Roja i de Mitja Lluna Roja?
- El Comitè Internacional de la Creu Roja va emetre, el més de maig de 2006, una sèrie de vídeos per televisió i Internet titulada *From the Field*. Després de veure'ls elabora un informe. (Es poden veure aquí: <http://es.youtube.com/user/icrcfilms>)
- Quina conclusió treus de la situació mundial després d'informar-te de la quantitat i varietat de projectes i actuacions de la Creu Roja?
- Investiga sobre Metges sense Fronteres o alguna altra organització que s'ocupi de les víctimes de les guerres i de la violència armada, emergències i compara-la amb l'acció de Medicos Mundi.

3. Violència de gènere

- Mira la pel·lícula *Te doy mis ojos* d'Íciar Bollain.
- Caracteritza la personalitat de cada un dels protagonistes, Pilar i Antonio.
- Què t'ha impactat més?
- Fins on creus que descriu una situació real aquesta ficció?
- Quines són les estadístiques sobre violència de gènere a Espanya?
- Què es fa des de l'Estat espanyol i el govern català per buscar solucions?

4. Conflicte entre Israel i Palestina

Un dels conflictes més llargs i que més ressò se'n fa als mitjans de comunicació és la guerra entre Israel i Palestina. Comenteu, en grups, l'origen i el desenvolupament. Si no ho teniu prou clar, abans de fer les activitats, busqueu la informació necessària que us situï en el conflicte.

4.1. Llegiu l'article periodístic *Sobrevivir en una franja cercada*

- Quina és la opinió de l'autor sobre la situació dels palestins a Gaza?
- La data de la publicació, 28/08/06, ens indica que feia un any que s'havia produït la retirada israelita de Gaza. En què va consistir aquesta retirada?
- En què va consistir l'operació *Lluvia de verano*?
- Després de llegir els testimonis, caracteritza la família palestina (membres que la formen, treball, situació econòmica, etc.).

REPORTAJE

Sobrevivir en una franja cercada

Israel ha convertido el territorio de Gaza en una cárcel para 1,4 millones de palestinos desde hace más de dos meses

G. HIGUERAS - Gaza - 28/08/2006

"Mujeres, no desesperéis si no podéis comprar los uniformes y los libros de vuestros hijos"; "profesores, no vayáis a la huelga porque no os paguen vuestros sueldos", gritan los altavoces que recorren las calles de Gaza instando a la población a la calma ante la próxima apertura de los colegios. Después de seis meses de bloqueo político y económico, que ha impedido pagar los sueldos a los funcionarios, y dos meses de cerco militar a toda la franja, la desesperación comienza a hacer mella en la población, y el Gobierno teme que puedan producirse protestas.

La gravísima situación que atraviesa Gaza desde que Hamás formó Gobierno, tras ganar las elecciones de enero pasado, se ha deteriorado hasta el infinito desde que el 25 de junio fue secuestrado un soldado israelí. El Ejército hebreo ha impuesto un cerco por tierra, mar y aire que ha convertido la franja en una cárcel para sus 1,4 millones de habitantes.

"Prefiero morir por disparos mientras pescó, que de hambre en mi casa", afirma Mohamed al Hesy, de 53 años. Hesy, su hermano y tres de sus 12 hijos desafían desde hace cinco días las órdenes de Israel y salen con sus barcas a echar las redes a un par de millas de la playa. Las patrulleras israelíes no dejan de hostigarles. La noche se ilumina con las luces rojas de los cohetes israelíes y el agua salta al ritmo de las ametralladoras. Un pescador resultó herido grave el sábado.

En la franja hay 3.500 pescadores que se ganan la vida en 992 barcos. Para acallar el hambre de sus familias tras dos meses en dique seco, algunos han tenido que vender lo poco que tenían, como Omar Ayash, de 34 años, que alimenta a sus siete hijos, su mujer, su madre y su hermana con lo que sacó de la venta de su coche.

Violència/Conflictes/Guerres / 9

El castigo de la aviación es aún mayor que el de la Marina. Israel llama a esta operación Lluvia de Verano y su lluvia de bombas ha bañado en sangre la franja. Hasta ayer, los muertos palestinos eran 202, entre ellos 44 niños, según reconoció la ONU en un informe que cifra en 247 los bombardeos durante la guerra.

"Hace dos semanas, me llamaron por teléfono de madrugada. Me dijeron que teníamos 15 minutos para abandonar la casa, porque la iban a destruir", cuenta Mohamed al Shumafa, de 25 años, ante las ruinas del edificio de Yebalia que albergaba cuatro pisos: el de su padre y los de sus tíos. Más de 40 personas se quedaron en la calle supuestamente porque Mohamed vendía fertilizantes que eran utilizados por la resistencia para fabricar explosivos. "Yo era un simple empleado y no iba a preguntar a los clientes qué iban a hacer con sus compras", señala con rabia.

En el campo de refugiados de Yebalia se encuentran por todas partes las huellas de la lluvia israelí. Ramzi al Atar, de 20 años, se ha puesto a trabajar con su caballo y su carro repartiendo las uvas de otro agricultor. Los tanques destrozaron en una incursión las 52 palmeras de su padre y en otra arrasaron el huerto de 3.500 metros cuadrados en que cultivaban patatas y judías verdes. Con su padre enfermo, 12 hermanas y tres hermanos, Ramzi tuvo que dejar sus tierras para trabajar otras. Además, los israelíes disparan a cualquiera que se acerque al huerto, que linda con el antiguo asentamiento judío de Dogit, desde donde la resistencia lanza los cohetes Kassam.

En estos días, precisamente, se cumple un año de la retirada israelí de Gaza. El entonces primer ministro Ariel Sharon -en coma profundo desde enero- evacuó a los 9.000 colonos que vivían en la franja y éstos, antes de salir, convirtieron en escombros sus viviendas. En Gush Katif, el mayor asentamiento, situado en el extremo sur de Gaza, arrancaron hasta el asfalto de las calles. Lo único que dejaron en pie fueron dos sinagogas porque sus creencias les impidieron destruirlas. Ahora la arena de la playa lo inunda todo y acrecienta el aspecto desolador de las ruinas.

La central térmica de Gaza fue uno de los objetivos de la operación en castigo por el secuestro, aún sin resolver, del cabo Gilad Shalit. Esto redujo en un 65% el suministro de electricidad a los palestinos, lo que significa que la absoluta mayoría padece los horrores del calor sin un ventilador, y que cuando comiencen las clases el 2 de septiembre muchos estudiantes tendrán que limitar sus estudios a la luz del día.

Karni, el único paso fronterizo para las mercancías, ha pasado también casi todo este tiempo cerrado, lo que ha motivado carencia de gasolina, azúcar y de los suministros de las fábricas que han tenido que cerrar. "Sufrimos un estrangulamiento premeditado de la economía y del Gobierno", afirma Atef Ibrahim Adwan. Ministro para los Refugiados, Adwan sostiene que Israel "trata de vengar en Gaza la derrota sufrida en Líbano" y le advierte que los palestinos saben esperar y están dispuestos a resistir.

4.2. Llegiu la carta “¿Y quién pagará la reconstrucción?” publicada a “Cartes dels lectors” del diari *El País* el 26 d’agost de 2006 i “Donacions per la reconstrucció de la destrucció” publicada a “Ateneu de Sant Cugat del Vallès”.

- a) Organitzeu un debat per concretar sobre quin aspecte de la guerra parlen els autors. Prèviament, busqueu informació sobre les reconstruccions de les zones de guerra. Qui s’encarrega, en què consisteixen, a qui beneficien...
- b) Ara escriviu vosaltres una “Carta dels lectors”, individual o col·lectivament, on manifesteu la vostra opinió sobre les guerres i envieu-la a un mitjà de comunicació.

¿Y quién pagará la reconstrucción?

Puede parecer ingenuidad, pero la impunidad tiene efectos demoledores para la convivencia. Más allá de las sinrazones para la guerra de Israel contra Hezbolá y de Hezbolá contra Israel, a pesar de que una sola muerte no justifica ningún fin político, ¿quién correrá con la factura de lo que cueste reparar los hogares con fatigas y sudores construidos?

A uno se le rompe el alma cuando ve bloques de pisos de Beirut convertidos en un montón de escombros. Cuánta historia, cuántas emociones y anécdotas particulares, cuántos recuerdos, cuánto... todo perdido.

Me siento ciudadano libanés y me duele su sufrimiento, también me duele el sufrimiento del ciudadano israelí víctima de los Katiusha. Los que trabajamos en educación sabemos que superar un conflicto requiere reconocimiento de culpa, arrepentimiento, comunicarlo al afectado y reparación. ¿Pagarán el Gobierno de Israel y Hezbolá lo que cueste dejar las cosas como estaban antes de la guerra?— **David Vilalta Muriello.** Sant Cugat del Vallès.

Donacions per la reconstrucció de la destrucció

"La Casa Blanca emitió una hoja informativa el 21 de agosto en la que anuncia que Estados Unidos otorgará 230 millones de dólares en ayuda humanitaria al Líbano"

Sona com a mínim estrany, no? Ara sí, ara no, tenim una guerra, o bé decidida per algun país poderós o aliat d'un poderós, o bé per conflictes que ajudem a engrandir en lloc de treballar orientats a la solució. Sona estrany que ens dediquem a destruir per després recollir donacions per després reconstruir. Encara estaven bombardejant que ja es creaven comissions per recollir fons. És esborronador veure com els poders econòmics que manipulen la política treuen partit de la destrucció, de la reconstrucció, i del que convingui. Més dades: la despesa militar dels EEUU en 2005 va ser de 500.000 milions de dòlars, 56,6 milions per hora; mentre més de 2.000 milions de persones no tenen accés a aigua potable. Mentrestant s'organitza la plataforma de ciutadans i polítics honestos que hi són, seguim amb el sistema que tenim ara. Potser a l'hora de votar s'haurà de fer en clau local, però pensant una mica més en una altra manera de fer política també a la resta del món. ■ Pep Solà